

Oeverwaluw onderzoek Ringgroep Ierdsweel in 2025.

door Jan de Jong

Voorwoord.

Op 3 maart 2025 is in Friesland de Watchapp Groep Ierdsweel opgericht. De groep houdt zich bezig met (ring)onderzoek naar de oeverwaluw en bestaat uit vier ringers; Jeroen Breidenbach, Johannes Ruurd Fokkens, Jan de Jong en Gerard Westerhuis. In de Friese gemeenten De Fryske Marren, Heerenveen en ZW Fryslân wordt onderzoek gedaan in broedkolonies in vaste wanden, broedhuizen en natuurlijke nestwanden. Centraal daarbij staat meer te weten te komen over de dispersie van volwassen broedvogels en nestjongen van de oeverwaluw, alsmede hun conditie, trekgedrag, overleving en voedselsituatie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van mistnetten in diverse afmetingen om volwassen oeverwaluwen (terug) te vangen in kolonies in de betreffende drie gemeenten. In een broedhuis in Sneek (Houkepoort) worden al sinds 2019 elk jaar nestjongen van de oeverwaluw geringd in wisselend aantal door J.R. Fokkens. Vanaf 2025 wordt in het broedhuis ook eDNA materiaal (poepjes) verzameld voor de DietBank in Groningen om de soorten insecten te bepalen die de jonge vogels nuttigen.

Onderzoekscijfers

In 2025 is er onderzoek verricht in een 6-tal kolonies. Vooral om te kijken waar de nestjongen uit het broedhuis in Sneek zich hadden gevestigd. Sinds 2018 worden er in het broedhuis in de omgeving van Sneek nestjongen van de oeverwaluw geringd door Johannes Ruurd Fokkens.

Jaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal
Nestjong	18	171	158	44	163	263	310	292	1419

Van 2018 t/m 2025 zijn er in totaal 1419 oeverwaluw nestjongen geringd. In 2025 is er getracht om zoveel mogelijk nestjongen uit het broedhuis in de omgeving van Sneek terug te vangen in bestaande kolonies in gemeenten Heerenveen, De Fryske Marren en ZW Fryslân en daarbuiten. De onderstaande 5 kolonie werden vooral in de ochtenduren 1 a 2 maal bezocht en de gevangen oeverwaluwen werden geringd /gecontroleerd.

1. Heerenveen bij de SCI vaste wand
2. Joure De Swel vaste wand
3. Joure De Twigen vaste wand
4. Lemmer Wielewei SBB vaste wand
5. Langweer S.J. Rijpkema zandbult
6. Sneek Houkepoort broedhuis

De vangsttotalen uit de verschillende kolonies zijn weergegeven in de tabel 1. Aan het Tjeukemeer /noordoevers bij Rohel is door VRS Rohel Tjeukemeer ook speciaal op oeverwaluwen gevangen met geluid door Gerard Westerhuis en Jan de Jong.

2025 Ierdsweel	geringd					totaal	Terug				totaal	Eind
Ringplaats	M	V	1kj	na1kj	pullus	geringd	M	V	1kj	na1kj	terug	totaal
Sneek Houkepoort	0	0	0	0	292	292	0	0	0	0	21	313
Heerenveen	53	59	9	3	0	124	12	15	0	0	27	151
Joure De Swel	8	18	1	0	0	27	7	5	0	0	12	39
Joure De Twigen	86	67	93	0	0	246	14	11	0	0	25	371
Langweer	19	20	40	2	0	81	9	10	1	0	20	101
Lemmer	38	50	33	1	0	122	2	8	0	0	10	132
totalen	204	214	176	6	292	892	44	49	1	0	115	1107
	M	V	1kj	na1kj	pullus	geringd	M	V	1kj	na1kj	terug	totaal

Stand t/m 16-10-2025.

Tabel 1. Vangsttotalen in 2025 in 6 kolonies in de gemeenten Heerenveen, De Fryske Marren en ZWF.

In totaal zijn er 22 oeverzwaluwen in 2025 teruggevangen die eerder in de jaren 2018 – 2025 in het broedhuis in de omgeving van Sneek als nestjong zijn geringd en weergegeven in tabel 2.

ringnummer	geringd			terug gevangen			afstand in km	tijd in dagen
	ring datum	Gesl./leeft	plaats	datum in 2025	Gesl./leeft	plaats		
BH...98720	7-6-2019	O nestjong	Sneek	18-7-2025	V na1kj	Joure De Twigen	8,56	2233
BR...14549	17-6-2022	O nestjong	Sneek	5-7-2025	V na1kj	Lemmer	18,37	1114
BR...14571	17-6-2022	O nestjong	Sneek	21-6-2025	V na1kj	Joure De Twigen	8,59	1100
BR...14602	16-7-2022	O nestjong	Sneek	21-6-2025	V na1kj	Joure De Twigen	8,59	1071
BR...59514	16-7-2023	O nestjong	Sneek	21-6-2025	V na1kj	Joure De Twigen	8,56	706
BR...59517	16-7-2023	O nestjong	Sneek	21-6-2025	V na1kj	Joure De Twigen	8,56	706
BU...65923	9-8-2025	O nestjong	Sneek	27-8-2025	O 1kj	Rohel Tjeukemeer	15,62	18
BX...29941	29-5-2024	O nestjong	Sneek	6-8-2025	M na1kj	Langweer	6,34	434
BX...29978	3-6-2024	O nestjong	Sneek	21-6-2025	M na1kj	Joure De Twigen	8,56	383
BX...37506	20-7-2024	O nestjong	Sneek	21-6-2025	M na1kj	Joure De Twigen	8,56	336
BX...37509	20-7-2024	O nestjong	Sneek	31-5-2025	M na1kj	Heerenveen	16,98	315
BX...37515	20-7-2024	O nestjong	Sneek	21-6-2025	V na1kj	Joure De Twigen	8,56	336
BX...37519	20-7-2024	O nestjong	Sneek	14-5-2025	V na1kj	Hempens	19,34	298
BX...37558	20-7-2024	O nestjong	Sneek	21-6-2025	V na1kj	Joure De Twigen	8,56	336
BX...37572	20-7-2024	O nestjong	Sneek	30-6-2025	V na1kj	Heerenveen	16,98	345
BX...37574	20-7-2024	O nestjong	Sneek	21-6-2025	M na1kj	Joure De Twigen	8,56	336
BX...37594	28-7-2024	O nestjong	Sneek	6-8-2025	M na1kj	Langweer	6,34	374
BX...37594	28-7-2024	O nestjong	Sneek	21-6-2025	M na1kj	Joure De Twigen	8,56	328
BX...37598	28-7-2024	O nestjong	Sneek	21-6-2025	M na1kj	Joure De Twigen	8,56	328
BX...37600	28-7-2024	O nestjong	Sneek	21-6-2025	V na1kj	Joure De Twigen	8,56	328
BX...37603	28-7-2024	O nestjong	Sneek	5-7-2025	V na1kj	Lemmer	18,37	342
BX...37631	18-8-2024	O nestjong	Sneek	5-7-2025	V na1kj	Lemmer	18,37	321
BX...71751	30-5-2025	O nestjong	Sneek	4-7-2025	O 1kj	Langweer	6,34	35

Ring BX...37594 is in 2 kolonies terug gevangen in 2025. Terugvangst in dezelfde kolonie slechts 1 x gemeld.

Terugvangst te Rohel Tjeukemeer is geen kolonie.

Tabel 2. In 2025 terug gevangen oeverzwaluwen afkomstig uit het broedhuis Sneek uit periode 2018-heden.

Resultaten en discussie.

Onderzoek aan nestjongen en volwassen oeverzwaluwen in de wereld is al oud. Zo vond ik in mijn archief publicaties van **Dayton Stoner** (1936) *Studies on the Bank Swallow, Riparia riparia riparia (Linnaeus) in the Oneida Lake region* (Roosveld Wild Life Annals Volume 4, number 2 p. 122-233). Het onderzoek speelde zich af in de omgeving van New York bij visvijvers waar o.a. in 1931 een 1100 oeverwaluwen werden geringd. Oude vogels werden toen met schepnetten gevangen voor de nestgangen en de jonge oeverzwaluwen werden (vlak voor ze konden uitvliegen) uit de hollen gehaald met de hand (nestgang iets groter maken) en geringd teruggezet. Een studie die toen nog kon en heden te dagen ondenkbaar is. Daar hebben we in Nederland nu de mobiele broedhuizen voor waar we de jongen in het nest gemakkelijk kunnen terugzetten.

Voor Friesland zijn er tot nog toe maar weinig mobiele broedhuizen van oeverzwaluwen bekend waar nestjongen van de oeverzwaluw geringd kunnen worden. In 2018 begon Johannes Ruurd Fokkens een mobiele broedwand bij Sneek. Deze werd een succes en al snel konden er nestjongen geringd worden. Dit opent een hele nieuwe studie naar nestjongen van oeverzwaluwen. In 2025 is dan ook meer intensief in enkele kolonies gekeken waar de geringde jonge oeverzwaluwen uit Sneek in de jaren erna zich vestigden. Tot onze grootte verrassing werden er 22 die geringd waren als nestjong in de periode 2018-2025 (tabel 2) terug gevangen in 2025 (1 x 2019, 3 x 2022, 2 x 2023, 14 x 2024, 2 x 2025).

Oudste oeverzwaluw was een nestjong (BH...98720) die op 7 juni 2019 uit een nest van 5 pulli van plm. 14 dagen oud geringd werd in Sneek en op 18 juli 2025 al volwassen vrouwtje voor het laatst teruggevangen werd in de kolonie De Twigen bij Joure (6 jaar en 14 dagen oud). Van deze vogel weten we inmiddels dat ie

op 28-mei 2020, 16 juni 2022 en 29 juni 2024 als broedvogel in Joure in de kolonie De Swel werd terug gevangen. Op 21 juni 2025 vingen we hem voor het eerst in de broedwand De Twigen te Joure en op 18 juli 2025 werd ze daar nogmaals waarschijnlijk op een vervolglegsel broedend aangetroffen.

Van de nestjongen die in Sneek geringd zijn in de periode 2018-2025 zijn in 2025 in De Twigen bij Joure zelfs 13 terug gevangen, Lemmer (3), Langweer (2), Heerenveen (2), Hempens (1) en Rohel Tjeukemeer 1. Een van de geringde nestjongen uit 2024 werd in 2025 zelfs in 2 kolonies teruggevangen, op 21 juni in kolonie De Twigen te Joure en op 6 augustus in een zandwand te Langweer. Vlak na het uitvliegen verkennen jonge oeverzwaluwen vaak de omgeving en slapen soms in nestgangen in andere kolonies. Ook oude vogels willen nog wel eens wisselen (eind juli/augustus) van kolonie tijdens (vervolg)legsels binnen een jaar en slapen dan ook in andere kolonies in nestgangen.

Het loont dus zeker om in de omgeving van broedhuizen voor oeverzwaluwen de kolonies in vaste wanden en zanddepots en zandbulten te controleren om meer inzicht te krijgen in de vestiging van de nestjongen. Daarbij is het belangrijk te weten waar jaarlijks oeverzwaluwen broeden. Eigenlijk zou dit op meer plekken in ons land gedaan kunnen worden. Zo weten we dat er in Lettelbert (provincie Groningen) ook al vele jaren een mobiele broedwand is waar door Rene Oosterhuis nestjongen worden geringd. Ook wij vingen in 2025 er drie van Rene Oosterhuis terug die in Lettelbert geringd waren als nestjong. Een oeverzwaluw nestjong geringd op 5 juli 2025 te Lettelbert werd op 30 augustus 2025 terug gevangen als eerste jaars in een mistnet aan het Tjeukemeer bij Rohel (Gerard Westerhuis/VRS Rohel Tjeukemeer). Twee volwassen oeverzwaluwen (1 x man/1 x vrouw) werden op 5 juli 2025 in de kolonie in Lemmer terug gevangen en bleken resp. op 12 juli 2023 en 9 juni 2024 geringd te zijn in Lettelbert.

Foto © Johannes Ruurd Fokkens

01-06-2025. Een legsel nestjongen van de oeverzwaluw uit het broedhuis in Sneek Houkepoort.

Bijlagen Verslagen uit 5 kolonies.

1. Oeverzwaluw kolonie in gemeente Heerenveen.

In 2025 is er twee keer (31 mei en 30 juni) met mistnetten voor de oeverzwaluw broedwand De Ierdswel in Heerenveen gevangen om te kijken naar de conditie en terugkeer van de broedvogels. Er zijn op beide dagen flink wat oeverzwaluwen gevangen met enkele bijzondere bijvangstten. Er werden maar liefst 151 oeverzwaluwen, een koolmees, een tuinfluiter, een ijsvogel en een buizerd gevangen.

De voorbereidingen voor het vangen (maaïen/snoeien) op het terrein was door Gerard Tamminga goed geregeld en de wand zag er goed uit. We telden op 31 mei maar liefst 102 bezette nestgangen van oeverzwaluwen, een geweldig resultaat. Tymen Jan van der Zee assisteerde bij het noteren van de gegevens en mocht zelf ook een oeverzwaluw van een ring voorzien. Deze ging als *Tymen* de boeken in. In een van de nestgangen heeft een mannetje koolmees overnacht want de vogel werd aan de binnenzijde van het net vlak tegen de wand gevangen op 31 mei. Op dezelfde dag vingen we ook nog een tuinfluiter mannetje in het net voor de wand langs bij het water. Ook 1 broedpaar ijsvogels was aanwezig bij de wand. Verder veel grauwe ganzen en luid zingende fitissen en tuinfluiters. Op 31 mei was ik al om 04:20 uur aanwezig bij de broedwand de Ierdswel om snel de mistnetten te plaatsen en later samen met Fedde Hornstra, Douwe Bakker, Tymen Jan van der Zee en Gerard Tamminga voor het eerst gevangen. We hebben een flink deel van de populatie kunnen vangen/ringen en biometrie kunnen noteren.

Foto© Jan de Jong

30-6-2025. Een volwassen buizerd belandde nog voor 06:00 uur in het 18 meter net bij het water.

Op 30 juni was ik ook weer vroeg bij de broedwand aanwezig om nog een deel van de jonge vogels te vangen. Helaas was ik w.s. net te laat en was een flink deel van de jonge vliegvlugge oeverzwaluwen al uitgevlogen, slechts 9 zijn er geringd. Het viel me op dat er al veel oeverzwaluwen voor de 2e keer zaten te broeden, diverse

vrouwtjes droegen nog een ei. Voor de wand waren op diverse plaatsen plukplaatsen te zien waar oeverzwaluwen gepakt waren. Een volwassen buizerd die op het geluid van de oeverzwaluwen afkwam kon in de eerste uren nog net gepakt worden in een 18 meter net, een groot gat achterlatend. Het ijsvogelpaar broedde in de wand, 1 mannetje ijsvogel werd gevangen. Een zeer geslaagde ochtend met nog als toegift een vangst van een oeverzwaluw met Duitse pootring (Helgoland Germania).

Terugmeldingen.

In totaal zijn er van 27 oeverzwaluwen met een ring terug gevangen. Acht hiervan werden dit jaar op 30 juni voor de 2^e keer terug gevangen in de kolonie en zijn niet weergegeven. Van de 27 terugmeldingen (individuele) waren er 11 die in eerdere jaren al eens in de kolonie van Heerenveen geringd zijn, 2022/5, 2023/5 en 2024/1 (betreft 5 man en 6 vrouw). Deze 11 zijn ook niet in de tabel hieronder opgenomen.

Ring nummer	Geslacht leeftijd	Datum geringd	Plaats geringd	terug meld datum	Plaats terug gevangen	afstand in km
..91062247	O 1kj	20-7-2023	Alfhausen,Duitsl.	30-6-2025	Heerenveen	146,9
ANF....683	M na1kj	28-6-2024	Tjalleberd	31-5-2025	Heerenveen	3,4
ANF....703	V na1kj	29-6-2024	Joure De Swel	31-5-2025	Heerenveen	7,18
ANF....729	V na1kj	29-6-2024	Joure De Swel	31-5-2025	Heerenveen	7,18
AXP....037	V na1kj	13-6-2024	Lelystad	31-5-2025	Heerenveen	62,71
BP...77368	O 1kj	5-7-2021	Lelystad	31-5-2025	Heerenveen	62,71
BP...80916	O 1kj	5-8-2023	Rohel Tjeukemeer	31-5-2025	Heerenveen	9,64
BR...03618	V na1kj	31-5-2023	Oudehaske	31-5-2025	Heerenveen	3,73
BR...03709	M na1kj	31-5-2023	Oudehaske	31-5-2025	Heerenveen	3,73
BR...03739	V na1kj	31-5-2023	Oudehaske	31-5-2025	Heerenveen	3,73
BR...03753	M na1kj	31-5-2023	Oudehaske	31-5-2025	Heerenveen	3,73
BR...03799	V na1kj	3-6-2023	Joure De Swel	31-5-2025	Heerenveen	7,18
BR...53484	M na1kj	18-7-2023	Oudehaske	31-5-2025	Heerenveen	3,73
BR...53494	M na1kj	18-7-2023	Oudehaske	31-5-2025	Heerenveen	3,73
BX...37509	O nestj	20-7-2024	Sneek Houkepoort	31-5-2025	Heerenveen	16,98
BX...37572	O nestj	20-7-2024	Sneek Houkepoort	30-6-2025	Heerenveen	16,98

Kolonie De Ierdsweel Heerenveen			
Gevangen oeverzwaluwen 2025			
	Geringd	Terugvangst	Totaal
Man	53	12	65
Vrouw	59	15	74
Volwassen	3	0	3
Eerste jaars	9	0	9
Totaal	124	27	151

Al met al een succesvol oeverzwaluwjaar in de kolonie De Ierdsweel in Heerenveen. We hopen dan ook dat in 2026 er vele oeverzwaluwen terug zullen keren naar deze wand. Met dank aan Gerard Tamminga, Fedde Hornstra, Douwe Bakker en Tymen Jan van der Zee voor de assistentie.

2. Oeverzwaluw wand De Swel Joure in 2025.

In 2025 ben ik op woensdagmorgen 2 juli vroeg (04:15 uur) aanwezig in de oeverzwaluw kolonie De Swel in de wijk Wyldehorne in Joure om de oeverzwaluwen te onderzoeken. Vroeg omdat dan de oeverzwaluwen dan deels nog in de broedholen aanwezig zijn. De mistnetten snel geplaatst voor de wand en direct al na het plaatsen vlogen enkele oeverzwaluwen in de netten. In totaal werden er 39 oeverzwaluwen geringd (8 man/18 vrouw) en 12 terug gevangen (7 man/5 vrouw). Tot mijn verrassing bleek er ook een paar ijsvogels in de wand te broeden. Er konden 3 gevangen worden (1 man/1 vrouw en 1 eerste jaars). Het vrouwtje ijsvogel droeg al een pootring en was door ons in 2024 aldaar in dezelfde kolonie geringd. Om 08:30 uur de netten weer snel verwijderd zodat de ijsvogel rustig zijn (w.s.) 2^e legsel kon gaan uitbroeden of verzorgen.

Foto © Jan de Jong

02-07-2025. Het vrouwtje ijsvogel (let op de bijna geheel oranje ondersnavel) liet zich vanmorgen snel vangen toen ze uit een van de nestgangen in het net belande. Het bleek een bekende te zijn die we vorig jaar in dezelfde kolonie hadden geringd als volwassen vrouw op 29 juni 2024.

Ik telde zeker 65 oeverzwaluw nestgangen die gegraven waren en schatte dat daarvan nog maar een 35-tal bewoond waren deze morgen. Zeker een 30-tal nesten bleek verlaten. Dit kon ik zien doordat er veel plantenresten en spinrag voor de nestingen zat en diverse gaten nauwelijks nog waren uitgegraven. Kennelijk was een deel van de populatie tijdens het graven van de nestgangen vertrokken naar andere broedkolonies in de omgeving, mogelijk naar de Twigen want die zat op 21 juni bomvol.

Terugmeldingen

Van de 12 terugmeldingen waren er vijf afkomstig uit De Swel/Joure, drie uit de Twigen, één uit zanddepot Oudehaske, één van Rohel Tjeukemeer, één uit Heerenveen en één uit Tjalleberd. Van vijf (!) oeverzwaluwen die in eerdere jaren geringd waren in De Swel (1 x 2022 en 4 x 2024) is bekend geworden dat ze alle 5 in 2025 zijn “verhuisd” naar De Twigen op 21-6-2025. Verder is er een oeverzwaluw die in 2024 geringd werd in De Swel in 2025 op 31 mei en 30 juni terug gevangen in de vaste broedwand in Heerenveen. Oeverzwaluwen

wisselen nogal eens van broedkolonie waar ze tot broeden komen. We zijn benieuwd of hetzelfde ijsvogel vrouwtje volgend jaar ook weer naar haar vaste stek terug gaat keren.

3. Oeverzwaluwwand in De Twigen in 2025.

Het is alweer een tijdje geleden dat ik voor het laatst ringonderzoek mocht doen (2012) naar de oeverzwaluwen in de kolonie De Twigen in Joure. De oeverzwaluwen wisten de kolonie bijna elk jaar wel weer te vinden en broeden er na al die jaren nog steeds. Dit jaar werden er maar liefst 150 van de 196 nestgangen bezet (geteld door Tonny de Jong). Om de vogels te kunnen vangen/ringen en onderzoeken moest er rekening mee gehouden worden dat er op het terrein een 5-tal jonge paarden rondliep die erg nieuwsgierig van aard zijn. Op 21 juni en 18 juli is er in de kolonie gevangen.

Foto © Jan de Jong

21-06-2025. *De paarden kijken toe hoe Tonny de Jong en Wiebe Lageveen enkele oeverzwaluwen uit de netten bevrijden.*

21 juni.

Op 21 juni voor het eerst met 6 mistnetten samen met Tonny de Jong en Wiebe Lageveen in de kolonie gevangen. Om de paarden wat te ontzien moest er een speciale opstelling gemaakt worden zodat de paarden niet voor de nestgangen gingen lopen en eventueel aan vogels en netten zouden komen. Al vroeg in de ochtend (nog donker) kwam ik rond 04:20 uur in de kolonie aan. De paarden hadden me meteen ontdekt en kwamen me al begroeten. Rustig met de bundel netten en scorlijnen naar de wand gelopen en de paarden wat op afstand gehouden zodat ze niet voor de wand zouden kunnen komen, en dit lukte door ze af en toe weg te sturen. Met 2 mistnetten van 10 meter verticaal op de wand aan weerszijden (tot aan slootje) kon het gebied voor de wand voor de paarden afgesloten worden en de mistnetten geplaatst worden voor de wand. Daarna, nog in de schemering, snel de 1^e rij van 2 x 18 meter net vlak voor de wand plaatsen zodat de vogels die nog in de wand zaten meteen in de netten zouden vliegen. Op een 6-tal meters van de wand een 2^e rij netten van 2 x 15 m geplaatst voor de oeverzwaluwen die elders buiten de kolonie slapen in riet of mais velden in de omgeving.

Al snel bleek dat er veel oeverzwaluwen in de wand zaten. Bij de 1^e ronde tussen 05:20 uur en 06:00 uur werden meteen al een 100 tal uit de netten gehaald en bleken ook de eerste “rietslaper” zich voor de nestwand lieten zien. Snel bij het bankje van Jannes de Grijs en Willy van der Heide onder de zonneparasol de eersten geringd en doorgemeten. Het liet zich aanzien dat er deze ochtend veel oeverzwaluwen zouden worden gevangen.

Nog tijdens het ringen van de oeverzwaluwen zag ik dat er een **torenvalk** vrouwtje (broedvogel uit nestkast op terrein) padoes in het zijnet van 10 meter dook en bleef hangen in de onderste baan. Deze snel verwijderd en geringd weer losgelaten zodat ze weer naar haar nest elders op het terrein kon gaan. Bij de 2^e ronde bleek al snel dat de mistnetten vol zaten met >140 oeverzwaluwen (veel eerste jaars) en besloten we in verband met het verwerken van de vele vogels de netten na 08:30 uur snel te verwijderen zodat de oude vogels snel weer terug kunnen keren naar de broedwand.

Foto © Jan de Jong

21-06-2025. Wiebe Lageveen met de massa vangst van oeverzwaluwen tijdens de 2^e ronde in De Twigen.

Tijdens het verwerken en loslaten van de oeverzwaluuvangst vlogen de vogels mooi over het water weer hun vrijheid tegemoet. Een **ijsvogel** die elders in het terrein gebroed heeft op een speciale plek passeerde ons tijdens het ringen herhaalde malen en liet zijn opvallende roep horen. Een drietal **ooievaars** vlogen over en tal van **grauwe ganzen** lieten zich horen en zien op het water in de Twigen. Rond 09:40 uur zag Tonny de Jong plotseling laag over het water een **boomvalk** aan komen vliegen uit de richting van de waterzuivering. Hij pakte een jonge net geringde oeverzwaluw en verdween met prooi weer in dezelfde richting als waar hij vandaan gekomen was, ons achterlatend in verbazing. Zou de soort daar ergens broeden en het voorzien hebben op de massa's jongen die er uitvliegen in De Twigen?

Ringaantallen en terugvangsten.

Er werden die ochtend maar liefst 245 oeverzwaluwen geringd op 21 juni en een 24 terug gevangen met een ring uit 7 andere kolonies. Hiervan uit Sneek /**Offringawier** zelfs 13, alle als nestjong geringd /in 2019 één/in 2022 twee/ in 2023 twee en 2024 zelfs acht. Uit **Joure /de Swel/wijk Wyldehorne** 5. Vier uit 2024 (2 volwassen man, 1 volwassen vrouw en 1 eerste jaars) en 1 uit 2022 (volwassen man). Uit **Luttelgeest** 2 uit 2025 (1 volwassen man en 1 volwassen vrouw/ beide geringd op 28 mei 2025 in kolonie aldaar. Uit **Goingaripp** twee (1 volwassen man en 1 volwassen vrouw beide geringd op 28-6-2024). Uit zanddepot **Oudehaske** één/ als eerste jaars geringd op 23-7-2021 en uit **Lelystad** één /een eerste jaars geringd op 27-06-2024. Van de oeverzwaluwen die we op 21 juni 2025 ringden zijn er (tot 5 oktober) 7 elders terug gevangen. Zes daarvan zijn door mijzelf terug gevangen/gecontroleerd. Vier in een zand broedwand bij boer S.J. Rijpkema te Langweer bij de boerderij op 4 juli 2025 (3 volwassen vrouw en 1 volwassen man). Twee volwassen man op 2 juli 2025 in de vaste wand De Swel in wijk Wyldehorne te Joure. In Luttelgeest werd op 11 juli 2025 een volwassen vrouwtje gecontroleerd in een vaste broedwand. Een volledige Excel lijst met teruggevangen vogels is doorgestuurd naar Stichting De Twigen (via Tonny de Jong).

18 juli.

Na het succes van 21 juni zouden we in de morgen van 18 juli nog eens vangen in De Twigen om een deel van de jonge nog niet uitgevlogen oeverzwaluwen van een pootring te voorzien. Dezelfde procedure werd weer gevolgd als op 21 juni. Bij het opzetten van de netten bespeurde ik al dat het erg rustig was. Als ze maar niet net uitgevlogen waren en elders een goede slaapplek hadden gevonden. Dat bleek echter wel het geval te zijn. Jammer want we hadden ook nog enkele bestuursleden en leden van de vogelwacht uitgenodigd om bij het vangen aanwezig te zijn. Bij het licht worden werd het duidelijk dat we vanmorgen vrijwel geen oeverzwaluwen zouden vangen. Slechts 1 volwassen man en 1 volwassen vrouw werd geringd en een zevental vogels werd terug gevangen die eerder door ons al geringd /gecontroleerd waren (alle volwassen). Een van die vogels (BH...98720) hadden ik al diverse keren gevangen in De Swel in Joure (1 x 2020, 1 x 2022 en 1 x 2024) en nu dit jaar 2 keer in 2025 (21 juni/18 juli) in De Twigen. Deze oeverzwaluw bleek op 7 juni 2019 geringd te zijn als nestjong in Sneek door Johannes Ruurd Fokkens. Deze was met zijn 7^e kalenderjaar bezig en had de ring al 2233 dagen gedragen.

Discussie.

Al met al is het ringonderzoek in de Twigen in 2025 toch nog geslaagd. Opvallend is dat de oude oeverzwaluwen en hun vliegvlugge jongen voor een groot deel al vóór 18 juli de broedwand hadden verlaten. Enkele oude vogels vingen we zelfs terug in andere kolonies in de buurt dit jaar. Waarom ze al zo vroeg vertrokken is niet geheel duidelijk. Het kan zijn dat de aanwezigheid van de boomvalk hun parten heeft gespeeld. Boomvalken, die vaak dicht bij oeverzwaluw wanden broeden (gemakkelijke prooi/jongen vogels) worden ook op andere plaatsen als verstoorers van broedwanden vastgesteld. Ook de oeverzwaluw wand in het Easterskar bij Sint Johannesga die in maart en april goed bezet raakte was plotseling na het verschijnen van boomvalken op korte afstand van de vaste wand leeg zo constateerde ik. Ook voedsel omstandigheden (insecten) kan een van de oorzaken zijn. We weten dat de insectenpopulatie door de klimaatveranderingen (warmer/droger) al maar aan het veranderen is en dat oeverzwaluwen sterk afhankelijk zijn van insectenvoedsel. Oude en jonge vogels zoeken vlak na het uitvliegen naar de rijke insectengebieden in de wijde omgeving. De jonge vogels leren zo de goede voedselgebieden kennen en keren dan hopelijk terug na hun overwintering in Afrika. We zijn erg benieuwd hoeveel van de geringde oeverzwaluwen er in 2026 terug zullen keren naar de vaste wand in De Twigen.

4. Oeverzwaluw onderzoek in Langweer.

Germ Wierstra uit Langweer ontdekte bij toeval tijdens een fietstochtje bij boer Sietse en Maaïke Rijpkema in Langweer dat er oeverzwaluwen broeden in een zandwal op het boerenerf. Germ telde 60 nestgangen waarvan er zeker een 45 bezet waren.

Foto © Jan de Jong

4 juli 2025. De oeverzwaluwen hebben spontaan nestgangen gemaakt in een bult zand op het erf van Sietse en Maaïke Rijpkema in Langweer. Ook aan de linkerkant van de bult hebben de oeverzwaluwen enkele nestgangen gemaakt

Vangsten.

ER vlogen bij de boerderij een flink aantal boerenzwaluwen rond. Reden te meer om toestemming te vragen aan boer Rijpkema om de vogels te mogen ringen en onderzoeken. Op 4 juli en 6 augustus zijn er in totaal 101 oeverzwaluwen gevangen, daarvan zijn er 81 geringd en 20 terug gevangen van andere broedplaatsen.

Zie Tabel

Kolonie Langweer S.J. Rijpkema			
Gevangen oeverzwaluwen 2025			
	Geringd	Terugvangst	Totaal
Man	19	9	28
Vrouw	20	10	30
Volwassen	2	0	2
Eerste jaars	40	1	41
Totaal	81	20	101

Ring nummer	Geslacht leeftijd	Vangst datum	Ring plaats	Terug meld datum	Plaats terug gemeld	Geslacht leeftijd	Afstand in km	Tijd in dagen
AND...349	O 1kj	11-7-2024	Utrecht	4-7-2025	Langweer Rijpkema	V na 1kj	105,761	358
ANF...719	M na 1kj	29-6-2024	Joure De Swel	21-6-2025	Joure De Twigen	M na 1kj	3,468	357
ANF...719	M na 1kj	29-6-2024	Joure De Swel	6-8-2025	Langweer Rijpkema	M na 1kj	7,498	403
ANF...928	V na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	6-8-2025	Langweer Rijpkema	V na 1kj	4,132	46
ANF...935	M na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	6-8-2025	Langweer Rijpkema	M na 1kj	4,132	46
ANF...948	V na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	4-7-2025	Langweer Rijpkema	V na 1kj	4,132	13
AVR...295	V na 1kj	26-5-2025	Marknesse	4-7-2025	Langweer Rijpkema	V na 1kj	28,64	39
BX...29941	O nestj	29-5-2024	Sneek Houkepoort	4-7-2025	Langweer Rijpkema	M na 1kj	6,344	401
BX...29941	O nestj	29-5-2024	Sneek Houkepoort	6-8-2025	Langweer Rijpkema	M na 1kj	6,344	434
BX...37594	O nestj	28-7-2024	Sneek Houkepoort	21-6-2025	Joure De Twigen	M na 1kj	8,559	328
BX...37594	O nestj	28-7-2024	Sneek Houkepoort	6-8-2025	Langweer Rijpkema	M na 1kj	6,344	374
BX...71751	O nestj	30-5-2025	Sneek Houkepoort	4-7-2025	Langweer Rijpkema	O 1kj	6,344	35
CAA...012	V na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	4-7-2025	Langweer Rijpkema	V na 1kj	4,132	13
CAA...034	M na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	6-8-2025	Langweer Rijpkema	M na 1kj	4,132	46
CAA...053	M na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	6-8-2025	Langweer Rijpkema	M na 1kj	4,132	46
CAA...502	M na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	6-8-2025	Langweer Rijpkema	M na 1kj	4,132	46
CAA...503	V na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	4-7-2025	Langweer Rijpkema	V na 1kj	4,132	13
CAA...526	V na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	6-8-2025	Langweer Rijpkema	V na 1kj	4,132	46
CAA...529	M na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	4-7-2025	Langweer Rijpkema	M na 1kj	4,132	13
CAA...546	V na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	6-8-2025	Langweer Rijpkema	V na 1kj	4,132	46
CAA...548	V na 1kj	21-6-2025	Joure De Twigen	4-7-2025	Langweer Rijpkema	V na 1kj	4,132	13
CBP...082	M na 1kj	8-6-2024	Goingarip	6-8-2025	Langweer Rijpkema	M na 1kj	6,823	424
CBP...086	V na 1kj	8-6-2024	Goingarip	4-7-2025	Langweer Rijpkema	V na 1kj	6,823	391

Op 4 juli van 06:30 – 09:50 uur in de ochtend met 1 x 15 m/1 x 6 m en 1 x 10 meter mistnet samen met Germ Wierstra en Cor van der Meer voor de wand gevangen. Die ochtend maar liefst 58 vogels in de netten gekregen, hiervan droegen er tien een pootring van andere lokaties! Ook een volwassen winterkoning vrouwtje gevangen in het net voor de wand. Het bleek ook een belangrijke dag omdat ik deze ochtend mijn 100.000^e vogel voor het Vogeltrekstation in Wageningen ringde. Een vrouwtje oeverzwaluw met ringnummer CAA...634 gaat de boeken in als mijn 100.000^e. Op 6 augustus hebben we tijdens het ringen van boerenzwaluwen en spreeuwen in de boerderij ook twee netten (1 x 12 en 1 x 10 m) voor de oeverzwaluw nesten gezet met geluid erbij. Naast de oeverzwaluwen uit de zandwal vingen we met mistnetten in de ligbox en paardenstal nog een flink aantal boerenzwaluwen (19), 2 spreeuwen en 1 huismus.

Terugmeldingen.

De 20 terugmeldingen kwamen uit allerlei richtingen binnen. Verste was de vogel die op 11 juli 2024 in Utrecht geringd werd bijna een jaar later terug gevangen in de zandwand bij Rijpkema. Het bleek dat van de tien terugvangsten er 7 uit de kolonie De Twigen te Joure afkomstig waren. Toen we op 18 juli in de Twigen voor de tweede keer wilden vangen bleek dat alle broedvogels plotseling verdwenen waren. Kennelijk is dan een groot deel (meer dan 90%) vertrokken na 21 juni toen we bezoek hadden van een torenvalk (broed er) en een boomvalk bij de kolonie in Joure. De jagende boomvalk pakte toen een jonge oeverzwaluw nadat wij hem losgelaten hadden.

Al met al een zeer succesvolle ringplek wat oeverzwaluwen en boerenzwaluwen aangaat. Hopelijk keren in 2026 een flink aantal terug naar deze locatie en kunnen we veel vogels controleren of ze de reis van en naar Afrika hebben overleefd. Met dank aan Maaïke en Sietse Rijpkema voor de toestemming om vogels op hun erf te mogen ringen en Germ Wierstra en Cor van der Meer voor de assistentie bij het vangen en ringen van de vogels.

5. Oeverzwaluw onderzoek in Lemmer Wielewei.

Via de Vogelwacht van Lemmer hoorde ik dat er bij de Vogelkijkplaats aan de Wielewei bij de waterzuivering in Lemmer een vaste oeverzwaluw wand met een 150 nestgangen geplaatst was door het Staatsbosbeheer. Dit jaar waren zeker 126 nestgangen bewoond. Na een gesprek met SBB Durk Veneman kreeg ik toestemming om onderzoek te doen naar deze oeverzwaluwen in de vaste wand. Samen met Reitse Woudstra op 14 juni en met Eva Ortelee en vriend Oriol Pance op 5 juli de kolonie bezocht. In totaal werden er 122 oeverzwaluwen geringd en 10 terug gevangen met pootringen van elders.

Foto © Jan de Jong

14 juni 2025. De oeverzwaluw wand aan de Wielewei zat in 2025 vol met broedvogels.

Onderzoek.

Op 14 juni was ik rond 07:00 uur al aanwezig om eerst de wand te verkennen en een indruk te krijgen waar ik de netten kom plaatsen. Het was nog even zoeken op de polderdijk met hoge vegetatie doch het was me duidelijk uitgelegd waar de wand zich moest bevinden. Uiteindelijk vond ik de wand die prachtig aan de waterkant was gesitueerd. Snel de vangmiddelen/meetapparatuur en stoeltjes en schrijftafel uit de auto gehaald en een plekje naast de polderdijk uitgezocht waar de vangsten verwerkt kunnen worden. Een 18 meter mistnet met wat spandraden om het net te spannen bleek voldoende om de oeverzwaluwen voor de wand te vangen.

Wel bleek dat er voor de wand slechts een 1,5 meter ruimte was om ervoor langs te lopen, verderop was het diep. Dus de 1^e keer het net pal tegen de wand geplaatst en na een uurtje het net op 1,5 meter voor de wand zodat de oeverzwaluwen die buiten de wand rondvlogen gemakkelijk te vangen waren. Reitse Woudstra assisteerde me vanmorgen. Het uithalen aan de buitenzijde moest met de nodige voorzichtigheid gebeuren dus. De eerste keer was het geen probleem (net pal tegen wand) om de vogels eruit te halen als ze uit het nest in het net waren gevlogen. Doch bij het plaatsen van het net wat verder van de wand konden we NIET aan de buitenkant gaan staan (ga je kopje onder). De ondergrond naast de wand was ook zacht en veenachtig (golvend als je er op liep). Er werden op 14 juni in totaal 76 oeverzwaluwen gevangen (2 ervan droegen pootringen van elders). Van de jonge oeverzwaluwen waren er vele die de vleugels nog niet volgroeid hadden, maar wel al goed konden vliegen. In de nestgangen zaten nog veel nestjongen (je hoorde ze piepen).

Op 5 juli ben ik voor de 2^e keer naar de kolonie in Lemmer geweest met assistentie van Eva Ortelee en vriend Oriol Pance. Om 04:15 uur was ik aanwezig om voorbereidingen te treffen en het onderzoeksmateriaal, tafel/stoelen en regenparasol naar de plek te brengen. Toen een parasolvoet gehaald uit de auto om een mistnetstok in te zetten. In het beton plateau voor de wand kon de mistnetstok niet geplaatst worden, mistnet was net 1 meter te kort. Er werden 48 oeverzwaluwen geringd en een 8-tal die we nog niet eerder hadden gecontroleerd.

Kolonie SBB Wielewei Lemmer			
Gevangen oeverzwaluwen 2025			
	Geringd	Terugvangst	Totaal
Man	38	2	40
Vrouw	50	8	58
Volwassen	1	0	1
Eerste jaars	33	0	33
Totaal	122	10	132

Foto © Jan de Jong

05juli 2025. Eva Ortelee en Oriol Pance assisteerden me bij het verwerken van de oeverzwaluwen.

Terugmeldingen.

In de tabel hieronder staan de terugmeldingen die in de oeverkolonie aan de Wielewei zijn vastgesteld. Van een van de geringde jonge oeverzwaluwen kwam al na 10 dagen een terugmelding binnen uit Woudsend, daar

werd de vogel helaas dood gevonden op de kade. Opvallend is dat een 5-tal nestjongen van de oeverzwaluwen in een mobiele speciale wand geringd zijn (3 te Sneek en 2 bij Lettelbert in provincie Groningen).

Ring nummer	Geslacht leeftijd	Vangst datum	Plaats geringd	terug meld datum	Plaats terug gemeld	afstand in km	richting in graden	Tijd in dagen
ANF....605	V na1kj	26-6-2024	Nijemirdum	5-7-2025	Lemmer Wielewei	7,50	265,5036	374
ANF....620	V na1kj	26-6-2024	Nijemirdum	5-7-2025	Lemmer Wielewei	7,50	265,5036	374
ANF....630	M na1kj	26-6-2024	Nijemirdum	5-7-2025	Lemmer Wielewei	7,50	265,5036	374
ANF....649	V na1kj	26-6-2024	Nijemirdum	5-7-2025	Lemmer Wielewei	7,50	265,5036	374
BL...31691	o nestj	12-7-2023	Lettelberterpetten	5-7-2025	Lemmer Wielewei	61,13	52,9366	724
BP...65798	V na1kj	1-7-2022	Lelystad	14-6-2025	Lemmer Wielewei	51,30	201,0016	1079
BR...14549	o nestj	17-6-2022	Sneek Houkepoort	14-6-2025	Lemmer Wielewei	18,37	357,3041	1093
BR...89123	o nestj	9-6-2024	Lettelberterpetten	5-7-2025	Lemmer Wielewei	61,13	52,9346	391
BU...01516	o 1kj	14-6-2025	Lemmer Wielewei	24-6-2025	Woudsend	10,18	152,6363	10
BX...37603	o nestj	28-7-2024	Sneek Houkepoort	5-7-2025	Lemmer Wielewei	18,37	357,4271	342
BX...37631	o nestj	18-8-2024	Sneek Houkepoort	5-7-2025	Lemmer Wielewei	18,37	357,4271	321

Al met al dit jaar een succesvol oeverzwaluwjaar in de SBB-oeverzwaluw kolonie aan de Wielewei in Lemmer. We hopen dan ook dat in 2026 er vele oeverzwaluwen terug zullen keren naar deze wand. Met dank aan Durk Venema (SBB) voor de vergunning en toestemming voor het betreden van het terrein, het bestuur van de Vogelwacht Lemmer voor de ondersteuning en de assistentie, met name Reitse Woudstra, Eva Ortelee en Oriol Pance. Hopelijk keren volgend jaar vele van de geringde oeverzwaluwen terug naar deze mooie wand.

Opgemaakt 21 oktober 2025.

Jan de Jong (75)
E.A. Borgerstraat 66
8501 NG Joure.
Tel. 06-82754279
RAS Oeverzwaluw project
Lid van de ringgroep Ierdswel